



İMAR PLANI/DEĞİŞİKLİĞİ DAVALARINDA FERAGAT

(Waiver in Zoning Plan/Amendment Cases)

Dr. Seyfettin KARA¹

ÖZ

Hukuk devleti ilkesinin sonuçlarından biri idarenin işlem ve eylemlerinin yargısal denetime tabi olmasıdır. İdari işlem ve eylemlerin hukuka uygun olup olmadıklarının yargısal denetimi idari mahkemeler tarafından yapılır. İdari yargı yerlerinde açılan davalarda davayı sonuçlandıran hukuksal kurumlardan biri de feragat kurumudur. Davadan feragat ile, davacı dava konusu istem sonucundan tamamen veya kısmen vazgeçer. Dolayısıyla feragat, davayı kesin olarak sonuçlandırır.

İdari yargıda uyuşmazlıkların çözümü İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda gösterilen usullere tabidir. Söz konusu Kanun'da feragate ilişkin herhangi bir düzenleme söz konusu değildir. Anılan Kanun'un 31. maddesi ile feragat konusunda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na atıf yapılmış ve bu Kanun'un feragate ilişkin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak idari davaların özelliği ve imar planı/değişikliği davalarının da kamusal niteliği gereği feragat konusunda Hukuk Muhakemeleri Kanunu düzenlemelerinden farklı uygulamalar söz konusudur. Bu bağlamda idari yargıda feragatin neden farklı uygulanması gerektiği de doktrin ve yargısal içtihatlarla ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hukuk devleti, hak arama özgürlüğü, idari yargı, imar planı, değişiklik, dava, feragat.

ABSTRACT

Administrative actions and acts are subject to judicial review which is a natural result of the rule of law principle. This judicial review regarding whether the administrative actions and acts are lawful or not is carried out by the administrative courts. Waiver is one of the legal procedures which conclude the cases brought before the administrative courts. Through waiver, the claimant completely or partially waives its claims in a dispute. Accordingly, waiver concludes the claim being waived definitely.

1 Antalya 4. İdare Mahkemesi Başkanı, seyfettinkara@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0003-1743-7500

The resolution of disputes in administrative justice is subject to the procedures set forth in the Code of Administrative Procedure. There is no regulation in respect of waiver in the mentioned law. Article 31 of the aforesaid law refers to the Code of Civil Procedure in regard to waiver and states that the provisions of the latter code regarding the waiver shall be applicable. Practices deviating from the provisions of the Code of Civil Procedure regarding the waiver are emerged due to the inherent character of the administrative cases and public nature of the zoning plan/amendment cases. In this study, the reason why waiver should be applied in administrative justice in a different way is explained with doctrine and jurisprudence.

Keywords: Constitutional state, freedom to seek rights, administrative jurisdiction, zoning plan, amendment, case, waiver.

GİRİŞ

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun (İYUK) 31. maddesinde 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda (HMK) düzenlenen hukuki müesseselere yollamalarda bulunulmuştur. Bu Kanun hükmü uyarınca, İYUK'ta hüküm bulunmayan hususlarda; hâkimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, **feragat**, kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sükûnunu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemler ile elektronik işlemler konusunda HMK hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda imar planı ve değişikliklerinin iptali istemiyle açılan davalarda uygulamada sıklıkla karşılaşılan ve inceleme konumuz olan imar planı/değişikliği davaları açısından önemli gördüğümüz feragat kurumunu incelemekte yarar görmekteyiz.

I. FERAGAT KAVRAMI

Davadan feragat, davacı tarafın dava dilekçesi ile talepte bulunduğu istem sonucundan tamamen veya kısmen vazgeçmesidir². Davadan feragat ile davadan vazgeçme farklı kavramlar olmasına rağmen Danıştay tarafından genel olarak feragat ve vazgeçme kavramları birbirlerinin yerine kullanılmaktadır³. Ancak Yüksek Mahkemenin vazgeçme istemini

2 Ayrıntılı bilgi için bkz. ALANGOYA, Yavuz- YILDIRIM, Mustafa Kemal- YILDIRIM, Deren N., **Medeni Usul Hukuku Esasları**, 6. Baskı, İstanbul 2006; YASIN, Melikşah, "İdari Yargılama Usulünde Davadan Feragat ve Davayı Kabul", **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VIII, S. 3-4, 2004; ÇAKMAK, Münci, "İdari Yargıda Davadan Feragat", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 53, S. 1, Y. 2004.

3 DİDDK., 04.11.2010 tarih ve E. 2010/935, K. 2010/1484 sayılı kararı (yayımlanmamıştır) .



feragat olarak değerlendirmedeği karara da rastlanılmaktadır⁴. Kanımızca istem sonucundan vazgeçme olan feragat birbirinden farklı kavramlar olsa da vazgeçme istemi feragat olarak anlaşılmalıdır.

2577 sayılı idari Yargılama Usulü Kanunu'nda feragat konusu özel olarak düzenlenmemiş, anılan Kanunun 31. maddesiyle bu konuda 6100 sayılı HMK'ya göndermede bulunulmuştur. 2577 sayılı Yasanın 31. maddesiyle idari davalarda feragat istemleri üzerine HMK hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

6100 sayılı HMK'nın 309. maddesinde; feragatin, dilekçeyle veya yargılama sırasında sözlü olarak yapılacağı, feragatin hüküm ifade etmesinin, karşı tarafın ve mahkemenin kabul şartına bağlı olmadığı, kısmen feragatte feragat edilen kısmın dilekçede yahut tutanakta açıkça gösterilmesi gerektiği ve feragatin kayıtsız ve şartsız olması gerektiği hükümlerine yer verilmiştir. Aynı Kanun'un 310. maddesinde ise, feragatin karar kesinleşinceye kadar her zaman yapılabileceği ifade edilmiştir. Yine söz konusu Kanun'un 311. maddesinde de, feragatin kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğuracağı ve irade bozukluğu hâllerinde feragatin iptalinin istenebileceği hükmü yer almıştır.

İmar planı/değişikliğinin hukuka aykırı olup olmadığını incelemek amacıyla idari yargı yerlerine açılan davalar genel olarak iptal davası şeklinde açılır. İmar planı/değişikliği dolayısıyla uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasına çok ender rastlanılmaktadır. Bu anlamda imar planı/değişikliği sonucunda açılan iptal ve tam yargı davalarında feragat ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

İptal davaları, tam yargı davaları gibi kişinin üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği nitelikteki haklardandır. Ancak iptal davası ile tam yargı davası arasında feragat edilmesi noktasında fark söz konusudur. Açtığı iptal davasından feragat eden davacı yalnızca iptalini istediği işlemin iptalini istemekten vazgeçmiş olup, feragat edilmesi ile işlemin doğurduğu hukuksal sonuçlar ortadan kaldırılmamaktadır. Feragat edilen işlem hukuksal sonuçlarını doğurmaya devam eder. Ancak tam yargı davasında davacı feragat etmekle sadece davasından değil; dava konusu olan haktan da vazgeçmiş olur⁵.

4 D. 6. D., 20.12.2018 tarih ve E. 2018/5648, K. 2018/10468 sayılı kararı, "...Davacı idare vekili tarafından verilen ve Kayseri 2. İdare Mahkemesinin kayıtlarına 06.08.2018 tarihinde giren davanın takibinden vazgeçildiğine ilişkin dilekçenin davadan feragat olarak değerlendirilemeyeceği..." (yayımlanmamıştır).

5 GÖZÜBÜYÜK, Şeref – TAN, Turgut, **İdari Yargılama Usulü**, Birinci Bası, Turhan Kitabevi, s. 509.

II. FERAGATİN ŞARTLARI

Davadan feragat edilebilmesi için öncelikle açılmış bir davanın olması gerekir. Açılmamış veya açılacak bir davadan feragat edilebilmesi söz konusu olamaz. Zira dava açılmadan önce edilen feragat davadan feragat değil; bilakis esas haktan feragattir⁶.

Davadan feragat edilebilmesi için davacı sıfatına sahip olunması gerekir. Zira davadan feragat yetkisi münhasıran davacıya ait olabilir. Mecburi dava arkadaşlığında ise davadan feragat hep birlikte mümkündür. Davacıardan biri veya bir kaçının davadan feragat etmesi geçerli olmaz⁷. İYUK'un 5. maddesi birden fazla kişinin birlikte dava açabilmesine imkan vermiştir. Bub bağlamda imar planı/değişikliklerine karşı da birden fazla kişi birlikte dava açabilir. Bu hüküm uyarınca birden fazla kişinin birlikte dava açabilmesi için hak ve menfaatlerinde iştirak bulunması ve davaya yol açan maddi ve hukuki sebeplerin aynı olması gerekir. Söz konusu madde hükmü uyarınca açılan davalarda mecburi dava arkadaşlığı söz konusu olmaz. Bu sebeple birden fazla kişinin imar planı/değişikliklerine karşı birlikte dava açması durumunda davacıardan her biri davadan feragat etme imkanına sahiptir. Mahkemenin davadan feragat eden davacı için feragat nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına karar vermesi, diğer davacılar yönünden ise davayı yürütüp esastan karar vermesi gerekir⁸. Davadan feragat edilmesi sonucu mahkemelerce verilen “feragat nedeniyle karar verilmesine yer olmadığı kararı” eleştirilmektedir. Ancak davadan feragat halinde davacı davasından vazgeçer. Bu sebeple de idari mahkemeler karar verilmesine yer olmadığına hükmeder. Zira feragat etmekle davacının mahkemeden bir isteği kalmamıştır.

Davadan feragat edilmesinin usulü, davacının mahkemeye yapacağı tek yanlı irade açıklaması ile olur. İdari mahkemelerde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır. Bu bağlamda imar planı/değişikliğinin iptali istemiyle açılan davalarda feragat edilebilmesi için feragat isteminin yazılı olarak yapılması gerekir. İdari mahkemelerde yazılı yargılama usulü geçerli olduğu için feragat iradesine yönelik açıklama davanın görüldüğü mahkemeye hitaben yazılı ve imzalı bir dilekçe ile yapılmalıdır. Sözlü feragat idari yargılama usulünde geçersizdir.

6 KURU, Baki – ARSLAN, Ramazan – YILMAZ, Ejder, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Genişletilmiş 17. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2006, s. 613.

7 KURU, Baki, **Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt: III**, 4. Baskı, Sevinç Yayınları, Ankara, 1982, s. 2564.

8 KARAGÖZOĞLU, H. Fevzi, **Danıştay Yargılama Usulünde Feragat ve Kabul**, Fon Matbaası, Ankara, 1975, s. 29.



Zira idari yargılama usulüne egemen olan “yazılı yargılama ilkesi” sözlü feragati imkansız kılar⁹.

Feragat iradesi tereddüde mahal bırakmayacak şekilde açık ve net olarak ortaya konulmalıdır. Bunun yanında feragat iradesi tamamen serbest ve bilinçli olmalıdır. Yani davadan feragat herhangi bir zorlama olmaksızın özgür iradeyle gerçekleşmelidir. Bu bağlamda feragat tek taraflı hukuki sonuç doğurmasına rağmen, feragatin serbest iradeyle yapılıp yapılmadığının mahkemelerce her somut olaya özgü bir şekilde incelenmesi gerekir¹⁰. Açık veya örtülü tehdit veya zorlamayla yaptırılan feragat istemleri geçersizdir¹¹.

Davacı feragat etmek suretiyle açmış olduğu davayı hür iradesiyle sona erdirebilir. Avukat ile temsil edilen davalarda ise vekilin davadan feragat edebilmesi için vekaletnamede özel olarak feragat yetkili olduğunun belirtilmesi gerekir. Eğer kişi davasını avukat vasıtasıyla takip ediyor ise avukatın davadan feragat edebilmesi için feragat etme konusunda yetkisinin de olması gerekir. Nitekim davacı tarafından vekâletname ile avukata davadan feragat etme yetkisi verilmemişse bu yetki avukat tarafından kullanılamaz, feragat etme yetkisi bu durumda bizzat davacı yanca kullanılır. Avukat tarafından feragat dilekçesi verilmesi durumunda mahkeme öncelikli olarak feragat edilmesi istenilen dava için avukatın yetkili olup olmadığına bakmalıdır. Eğer avukatın davadan feragat yetkisi var ise feragat istemi yönünde karar verilir¹². Eğer yetkili vekil feragat konusunda yetkili değilse feragat istemi dikkate alınmaz. Zira feragat yetkisi bulunmayan vekilin feragat istemi geçersiz olur. Nitekim Danıştay da vekil tarafından verilen feragat dilekçesinde, feragat eden vekilin davadan feragat yetkili olmadığını belirtmek suretiyle feragat istemini dikkate almaksızın davayı görmeye devam etmiştir¹³.

Son olarak feragat herhangi bir şarta da bağlanamaz. Feragat istemi açık ve anlaşılır olarak herhangi bir şarta bağlanmaksızın yapılmalıdır. Zira şarta bağlı feragat geçerli değildir.

- 9 DURSUN, Hasan, **Vergi Uyuşmazlıklarından Doğan Davalarda Feragat ve Kabul**, Devlet Planlama Teşkilatı İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara, Eylül 2008, s. 51.
- 10 BERG, Jessica Wilen, Understanding Waiver, **Houston Law Review**, 2003, 40-2. (<http://www.scholarlycommons.law.case.edu/pdf/Bergg1.pdf>), Erişim Tarihi: 25.03.2019, s.307.
- 11 BERG, Jessica Wilen, *a.g.m.*, s.308.
- 12 Antalya 4. İdare Mahkemesinin 19.09.2018 tarih ve E. 2018/648, K. 2018/578 sayılı kararı, “Davacı vekili, 31/07/2018 tarihli dilekçesiyle davadan feragat ettiğini bildirdiğinden ve vekaletname feragat yetkisini kapsadığından feragat nedeniyle konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığı...” (yayımlanmamıştır).
- 13 D. 6. D., 19.02.2019 tarih ve E. 2010/10104, K. 2013/1990 sayılı kararı (yayımlanmamıştır).

III. FERAGATİN ETKİLERİ

Feragat, kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur. Feragat, davayı kesin olarak sonuçlandıran durumlardan birisidir. Feragatin geçerliliği için ayrıca karşı tarafın onayına ihtiyaç yoktur. Mahkemeye yapılacak olan tek taraflı yazılı irade beyanı feragatin hüküm ifade edebilmesi için yeterlidir. Feragat kısmen olabileceği gibi tamamen de olabilir.

Davacının dava açma hakkı olduğu gibi açtığı davasından vazgeçmesi de bir haktır. Hak arama hürriyeti gibi dava açma hakkı da nasıl evrensel temel hak ve hürriyetlerden ise, bu hakkın kullanılması, kullanılmaması veya önce kullanıp sonra vazgeçilmesi de kişinin en doğal temel haklarından. Buna göre davanın asıl sahibi olan davacının dava sonuçlanıncaya kadar talep sonucundan tamamen veya kısmen vazgeçmesi doğal bir hakkı olduğu gibi ayrıca yasa ile tanınmış bir hak olduğundan dolayı, bu hakkın kullanımının tek taraflı irade beyanı ile yapılıp tamamlandığına, ayrıca mahkemenin veya davalının kabulüne de gerek bulunmadığına göre, feragat beyanından sonra davaya bakmakta olan mahkemece bu beyanın sadece gerçekten feragat anlamında olup olmadığı ve kanunen belirlenen şekilde yapılıp yapılmadığının saptanmasıyla yetinilmesi ve bu saptamadan sonra feragat nedeniyle uyuşmazlığın sona erdiğine ilişkin hüküm kurulması gerekir. Hukuk Muhakemeleri Kanununun feragat ile ilişkin hükümlerinde (madde 307 ve devamı), feragatin karşı tarafın ve mahkemenin muvafakatine bağlı olmadığı, feragatin hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabileceği ve feragatin kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğuracağı hiç bir yoruma ihtiyaç bırakmayacak açıklıkta ifade edilmiştir.

Danıştay'ın bazı kararlarında, HMK ile ilga edilen HUMK'un feragat ile ilişkin hükümlerinin ancak idari dava türleri, nitelikleri ve idari yargılama usulüyle bağdaştığı ölçüde uygulanabileceği belirtilmiştir. Bu anlamda Yüksek Mahkeme kararlarının çoğunda kamusal yarar ile kişisel yarar ayrımı göz önünde bulundurulmak suretiyle davadan feragat müessesesi değerlendirilmiştir¹⁴. Zira Yüksek Mahkeme, iptal davalarının bireysel hakları ihlal eden, somut, subjektif nitelikteki idari işlemlere karşı açılabilirdiği gibi ortada herhangi bir hak ihlali olmaksızın bireyin menfaat ilgisinin kurulabilirdiği kamu yararını yakından ilgilendiren işlemler

14 YASİN, Melikşah, "İdari Yargılama Usulünde Davadan Feragat ve Davayı Kabul", **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VIII, S. 3-4, 2004, s. 172; D. 6. D., 27.09.2011 tarih ve E. 2010/1003, K. 2011/3382 sayılı kararı; D. 6. D., 26.09.2013 tarih ve E. 2013/4671, K. 2013/5350 sayılı kararı; D. 6. D., 26.03.2013 tarih ve E. 2010/10104, K. 2013/1990 sayılı kararı; DİDDK., 03.04.2013 tarih ve E. 2010/3277, K. 2013/1189 sayılı kararı; DİDDK., 03.04.2013 tarih ve E. 2011/773, K. 2013/1190 sayılı kararı; (yayımlanmamıştır).



ile düzenleyici işlemlere karşı da açılabilceğini ifade etmiştir¹⁵. Yine bireysel hakların ihlaline dayanan iptal davalarında davacının herhangi bir kısıtlama olmaksızın davasından feragat edebileceğinde duraksama bulunmadığını; ancak bireysel hak ihlaline dayanmayan ve kamu yararını yakından ilgilendiren konularda açılan imar planı/değişikliğine ilişkin açılan iptal davalarının objektif ve somut nitelikte olduğunu ve bu davalarda tamamıyla kamu yararının amaçlandığını belirtmiştir. Dolayısıyla bu tür davalarda feragat isteminin kamu yararı ölçütü kullanılarak karara bağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Danıştay, imar planı/değişikliği gibi düzenleyici işlemlere ve kamu yararını yakından ilgilendiren konularda açılan iptal davalarında, işlemin yürütmenin durdurulması veya iptali kararı verildikten sonra, davacıya davadan feragat etme hakkının tanınmasının, yapılmış olan yargısal denetimin geçersiz sayılmasını ve davacının iradesinin yargı kararı üzerine çıkması sonucunu doğuracağını belirtmiştir. Yüksek Mahkeme, bu sebeple, kamu yararıyla ve idarenin yargısal denetimi yoluyla hukukun üstünlüğünü sağlama amacıyla bağdaşmayacağı gerekçesiyle, idari mahkemece dava konusu imar planı/değişikliğine ilişkin işlemin yürütmesinin durdurulmasına ya da iptaline karar verilmesinden sonra davacıların feragat etmesi yolundaki istemlerini kabul etmemiştir¹⁶. Nitekim Yüksek Mahkeme'nin feragate ilişkin bu kararlarını destekler nitelikte görüşler de söz konusudur. Bu bağlamda söz konusu görüşler uyarınca, iptal kararı ile yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne karar verildikten sonra davadan feragatin mümkün olmaması gerekir¹⁷. Feragate ilişkin söz konusu görüşleri destekleyen; ancak söz konusu görüşlere nazaran

15 D. 6. D., 26.03.2013 tarih ve E. 2014/8805 sayılı kararı (yayımlanmamıştır).

16 D. 6. D., 22.10.1998 tarih ve E. 1998/3967, K. 1998/4824 sayılı kararı; Benzer nitelikteki kararlar için bkz. D. 6. D., 11.12.2009 tarih ve E. 2009/11934, K. 2009/11918; DİDDK., 04.11.2010 tarih ve E. 2010/935, K. 2010/1484; D. 6. D., 26.03.2013 tarih ve E. 2010/10104, K. 2013/1990; DİDDK., 03.04.2013 tarih ve E. 2010/3277, K. 2013/1189; DİDDK., 03.04.2013 tarih ve E. 2011/773, K. 2013/1190; D. 6. D., 24.02.2014 tarih ve E. 2011/4275, K. 2014/1351, "... Plan değişikliklerinde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçeleriyle dava konusu işlemlerin iptaline karar verilmiş, bu iptal kararından sonra, iptale yönelik kararın temyiz aşamasında davacının davasından feragat etmesinde kamu yararı bulunmaması karşısında, davacının feragat istemi yerinde görülmeyle, davalı idarenin temyiz istemi yönünden işin esasına geçildiği..." sayılı kararları (yayımlanmamıştır).

17 ODYAKMAZ, Zehra, *İdari Yargı ile İlgili Öneriler*, İdari Yargının Yeniden Yapılandırılması ve Karşılaştırmalı İdari Yargılama Usulü, Sempozyum, Ankara, 11-12 Mayıs 2001, 133. Yıl, **Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları, No: 63**, Ankara 2003, s. 142-143; GÜNDAY, Metin, *Hukuk Usulü Muhakeme Kanunu Hükümlerinin İdari Yargıda Uygulanma Alanı*, İdari Yargının Yeniden Yapılandırılması ve Karşılaştırmalı İdari Yargılama Usulü, Sempozyum, Ankara, 11-12 Mayıs 2001, 133. Yıl, **Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları, No: 63**, Ankara 2003, s. 95; ERKUT, Celal, *İdari Yargının Yeniden Yapılandırılmasında Yargılama Hukuku Kurallarının Etkinleştirilmesi Sorunu*, İdari Yargının Yeniden Yapılandırılması ve Karşılaştırmalı İdari Yargılama Usulü, Sempozyum, Ankara, 11-12 Mayıs 2001, 133. Yıl, **Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları, No: 63**, Ankara 2003, s. 98.



Çakmak'ın feragat konusundaki görüşü daha katıdır. Zira Çakmak'a göre; iptal kararı ile yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne karar verildikten sonra davadan feragatin mümkün olmaması yanında düzenleyici işlemlerin iptali istemiyle açılan davalarda, dava açıldığı andan itibaren feragat hakkı bütünüyle ortadan kaldırılmalıdır¹⁸.

6100 sayılı HMK yürürlüğe girmeden önce yürürlükte olan 634 sayılı HUMK'nın 91 ve 95. maddeleri arasında feragat ve kabul müessesesi düzenlenmişti. Anılan Kanunun 91. maddesinde "feragat" iki taraftan birinin netice-i talebinden vazgeçmesi olarak tanımlanmış, 95. maddesinde ise, davadan feragatin, kesin hükmün hukuki sonuçlarını doğuracağı hükme bağlanmıştı. Ancak İYUK'un 31. maddesinin atfı sebebiyle feragate ilişkin hükümlerin uygulandığı eski ve yeni kanuni düzenlemelere baktığımızda, eski kanuni düzenlemede feragatin hüküm ifade etmesi için karşı tarafın ve mahkemenin kabul şartına bağlı olup olmadığı yönünde herhangi bir hüküm olmamasına rağmen yeni düzenlemede feragatin mahkemenin muvafakat şartına bağlı olmadığı yoruma ihtiyaç göstermeyecek şekilde açık ve net olarak ifade edilmiştir. Bu bağlamda iptal davaları; bireysel hakları ihlal eden, somut, subjektif nitelikteki idari işlemlere veya ortada herhangi bir hak ihlali olmaksızın bireyin menfaat ilgisinin kurulabildiği kamu yararını yakından ilgilendiren işlemlere karşı açılabilen ve bu davalar ile idari işlemlerin hukuka uygun olup olmadığı mahkemelerce denetlenmektedir.

İmar planı/değişikliklerine karşı açılan iptal davaları gibi bireysel hakkın ihlaline dayanmayan kamu yararını yakından ilgilendiren konularda açılan iptal davaları, objektif ve somut nitelikte olup; bütünüyle kamu yararını amaçlamaktadır. Feragatin bir hak olması dolayısıyla, iptal davalarının objektif dava türü olması, bir kişinin açtığı iptal davasından feragat etme hakkını ortadan kaldıran bir özellik değildir. Çünkü o işlemten etkilenen herkesin dava açabilmesi mümkün olup, başkalarının açmadığı davalar nedeniyle dava açan kişinin doğal ve yasal bir hakkının yorum yoluyla hukuken elinden alınma olanağı bulunmamaktadır. Aksi halde objektif nitelikteki iptal davası açıldıktan sonra feragat hakkının tanınmaması, mahkemelere adeta kamu savcılığı görevi verilmesi sonucunu doğurur. Oysa ki ne Anayasa'da ne de kanunlarımızda mahkemelere böyle bir görev verilmemiştir. Ayrıca 04.02.2011 tarih ve 27836 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı HMK'nın 309. maddesindeki feragatin mahkemenin kabul şartına bağlanamayacağına ilişkin açık ve net hükmü karşısında

18 ÇAKMAK, Münci, "İdari Yargıda Davadan Feragat", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 53, S. 1, Y. 2004, s. 193.



imar plan değişikliklerine ilişkin açılan davalarda kamusal niteliği ağır bastığı gerekçesiyle feragatin kabul edilmemesi Kanun'un hükmüne açıkça aykırılık teşkil eder. Bu bağlamda, davadan feragatin idari yargıda görülen bütün davalarda uygulanabilmesinin mümkün olması, bu hakkın yorum yoluyla kısıtlanma olanağının bulunmaması gerekir.

Kanımızca, imar planı değişikliği işlemlerinin kamu yararını yakından ilgilendirdiği, bu nedenle davacının davasından feragat edemeyeceği ileri sürülemez. Kişiler, imar planı/değişikliğine karşı menfaatleri ihlal edildiğinden bahisle iptali istemiyle dava açar. Dolayısıyla, imar planı/değişikliği işlemlerinin iptali istemiyle dava açan kişinin, açtığı bu davadan, daha doğru bir ifadeyle dava açma hakkından, feragat edebileceğinin de kabulü gerekir. Şayet davacı, açık bir irade ile beyanda bulunarak davasından feragat etmiş ise, taraflar arasındaki uyuşmazlığı sona erdiren davacının bu beyanı dikkate alınarak feragat nedeniyle dava konusu işlemin iptali istemi hakkında mahkemelerce bir karar verilmesi gerekmediğinden dolayı, feragat nedeniyle karar verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi gerekir.

İmar planı/değişikliklerine karşı açılan davalarda feragat konusunda Danıştay kararları farklılık arz etmekte olup, feragat ilişkili kararlarında bir içtihat birliği söz konusu değildir. 6100 sayılı HMK'nın yürürlüğe girdiği tarihten önceki Danıştay'ın imar planı değişikliklerine ilişkin açılan davalardaki feragat yaklaşımına baktığımızda da bir içtihat birliğinin olmadığı anlaşılmıştır. Nitekim Danıştay bir kararında; İstanbul İli, Büyükçekmece İlçesi, Güzelce Köyü, Yoğurthane Mevkii, ...pafta ve ... parsel sayılı taşınmazın konut alanından çocuk bahçesi ve oyun alanına dönüştürülmesine ilişkin 1/1.000 ölçekli uygulama imar planı değişikliği ile 1/5.000 ölçekli nazım imar planı değişikliğinin iptali istemiyle açılan ve İdare Mahkemesince davanın reddi yönünde verilen kararı davacının feragat yönündeki istemi dikkate alınmadığı gerekçesiyle bozmuştur¹⁹. Yine aynı yöndeki başka bir kararında Danıştay; Uludağ Milli Parkı 1. Gelişim Bölgesi 1/5.000 ölçekli koruma amaçlı nazım imar planı ile 1/1.000 ölçekli koruma amaçlı uygulama imar planı değişikliğinin iptali istemiyle açılan davada, dava devam ederken davacının davasından feragat istemini beyan etmesi üzerine feragat istemini yerinde görerek feragat nedeniyle karar verilmesine yer olmadığı kararı vermiştir²⁰.

19 D. 6. D., 20.11.1996 tarih ve E. 1996/2094, K. 1996/5244 sayılı kararı ; Benzer nitelikteki kararlar için bkz. D. 6. D., 20.11.1996 tarih ve E. 1996/2066, K. 1996/5245; D. 6. D., 13.03.2002 tarih ve E. 2001/1318, K. 2002/1519; D. 6. D., 27.09.2011 tarih ve E. 2010/1003, K. 2011/3382; D. 6. D., 26.09.2013 tarih ve E. 2013/4671, K. 2013/5350 sayılı kararları (yayımlanmamıştır) .

20 D. 6. D., 22.03.2011 tarih ve E. 2010/5725, K. 2011/738 sayılı kararı, "...Davacı vekili tarafından verilen ve 01.03.2011 günü Danıştay'da kayda giren dilekçe ile görülmekte olan davadan feragat edildiği..." (yayımlanmamıştır).

Danıştay'ın feragat isteminin dikkate alınmaması gerektiği yönünde aksi yöndeki kararları da vardır. Antalya İli, Serik İlçesi, Kadriye Beldesi, ...pafta, ...nolu imar adaları ile park ve yolları kapsayan alanda yapılan, Kültür ve Turizm Bakanlığınca 4.9.2006 tarihinde onaylanan 1/5.000 ölçekli revizyon nazım imar planı ile 1/1.000 ölçekli uygulama imar planı değişikliğinin iptali istemiyle açılan davada Danıştay 6. Dairesi; dava konusu imar planlarının şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına ve kamu yararına uygun bulunup bulunmadığının incelenmesi amacıyla yerinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılması sonucu verilen 06.11.2009 tarih ve E:2006/6625, K:2009/10802 sayılı kararıyla; Bakanlıkça tesis edilen işlemin, ilgili Yasa ve Yönetmeliklerde belirtilen, 1/5.000 ölçekli revizyon nazım imar planında olması gereken şekil ve içeriği taşımadığı, plan değişikliği tekniklerine uygun olmadığı, donatı alanları standardının dikkate alınmadığı, yeşil alanların azaltıldığı gibi yeşil aksın sürekliliğinin de bozulduğu, değişikliğin hem florayı hem de faunayı olumsuz yönde etkileyeceği, sonuç olarak dava konusu 1/5.000 ve 1/1.000 ölçekli imar planlarının şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına ve kamu yararına uygunluk bulunmadığı gerekçesiyle iptalleri yönündeki kararının temyiz edilmesi sonucunda Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu da Danıştay 6. Dairesince karar verildikten sonra bu karar tebligata çıkmadan önce davacının davasından feragat ettiğini belirtmiş. Kurul da feragat istemini değerlendirmesine rağmen, imar planlarına karşı açılan davaların objektiflik niteliği ve bu davalarda kamu yararının sağlanmasının amaçlandığı gerekçe gösterilerek davacının feragat istemini yerinde görmemiş ve söz konusu kararın içeriğinde; (2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda feragat konusu özel olarak düzenlenmemiş, 31. maddesi ile bu konuda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa göndermede bulunulmuştur.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 91. maddesinde, feragat iki taraftan birinin talep sonucundan vazgeçmesi olarak tanımlanmış, 93. maddesinde feragat beyanının dilekçe ile veya yargılama sırasında sözlü olarak yapılacağı, 95. maddesinde de, feragatin kesin bir hükmün hukuki sonuçlarını hasıl edeceği hükmü yer almıştır.

2577 sayılı Yasanın 31. maddesi, idari davalarda feragat istemleri üzerine Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulanacağını hükme bağlamaktadır. Ancak anılan yollama hükmünün, idari davaların nitelikleri dikkate alınarak ve idari dava türleriyle bağdaştığı ölçüde uygulanabileceği açıktır.

İdari dava türlerinden olan iptal davaları; bireysel hakkı ihlal eden, somut, sübjektif nitelikteki idari işlemlere veya ortada herhangi bir hak ihlali olmaksızın bireyin menfaat ilgisinin kurulabildiği çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren idari işlemlere karşı açılabilir. Bireysel hakkın ihlaline dayanmayan, kamu yararını yakından ilgilendiren konularda açılan iptal davaları, objektif ve

soyut nitelikte olup; bütünüyle kamu yararını amaçlamaktadır. Dolayısıyla iptal davalarında feragat isteminin de kamu yararı ölçütü kullanılarak karara bağlanması gerekmektedir.

Bireysel hakların ihlaline dayanan iptal davalarında davacının herhangi bir kısıtlama olmaksızın davasından feragat edebileceğinde duraksama bulunmamaktadır. Buna karşılık belde veya semt sakini sıfatıyla açılan iptal davalarında kamu yararı ölçütü mutlak olduğundan, bu davalarda mahkemece verilen ve işlemin hukuka ve kamu yararına aykırı olduğunu belirleyen iptal veya yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlardan sonra davacının davadan feragat etmesi düşünülemez.

Davacı tarafından dava konusu imar planının iptali istenirken bu bölgede taşınmazın bulunduğu da belirtilerek dava açılmış ise de, dava dilekçesindeki iddiaların sadece kendi taşınmazına yönelik olmayıp, aynı zamanda imar planının bütününe yönelik bulunduğu, dolayısıyla davanın objektif niteliği ve kamu yararının amaçlanması karşısında işlemin iptaline ilişkin karardan sonra davadan feragat edilmesinde kamu yararı bulunmadığı... gerekçesiyle temyize konu kararı oyçokluğuyla onamıştır²¹.

Bu bağlamda, Danıştay yine aynı yöndeki bir kararında; 1/1.000 ölçekli uygulama imar planı değişikliğinin iptali istemiyle açılan davanın 1/5.000 ölçekli nazım imar planına uygun olmadığı gerekçesiyle uygulama imar planı değişikliği işleminin iptali yönünde İdare Mahkemesince verilen karar sonucunda davacı davasından feragat etmesine rağmen davacının

21 DİDDK., 04.11.2010 tarih ve E. 2010/935, K. 2010/1484 sayılı kararı (yayımlanmamıştır). Söz konusu kararın ayrışik oyunda ise; "2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 31. maddesi ile göndermede bulunulan Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 91. maddesinde, feragat iki taraftan birinin talep sonucundan vazgeçmesi olarak tanımlanmış, 93. maddesinde feragat beyanının dilekçe ile veya yargılama sırasında sözlü olarak yapılacağı, 95. maddesinde de feragatin kesin bir hükmün hukuki sonuçlarını doğuracağı hükme bağlanmıştır. 2577 sayılı Yasa ile feragat konusu düzenlenmeyip feragatle ilişkin Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda yer alan hükümlerin uygulanacağını belirlenmiş olması nedeniyle olayda bu yasal düzenleme uyarınca karar verilmesi gerekmektedir. Buna göre davanın asıl sahibi olan davacının dava sonuçlanıncaya kadar talep sonucundan tamamen veya kısmen vazgeçmesi yasa ile tanınmış bir hak olup, bu hakkın kullanımı tek taraflı irade beyanı ile yapılmış tamamlanmış, ayrıca davanın kabulüne de gerek bulunmadığına göre, feragat beyanından sonra davaya bakmakta olan mahkemece bu beyanın sadece gerçekten feragat anlamında olduğu ve kanunen belirlenen şekilde yapılmış yapılmadığının saptanmasıyla yetinilmesi ve bu saptamadan sonra feragat nedeniyle uyumsuzluğun sona erdiğine ilişkin hüküm kurulması gerekmektedir. Zira yasa ile tanınmış olan feragat hakkının, yine ancak yasa ile kısıtlanmasının mümkün olması nedeniyle, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda veya İdari Yargılama Usulü Kanununda aksine bir hüküm olmaksızın yorum yoluyla bu hakkın kısıtlanması mümkün değildir. Bu durumda, davacının yasal şekle ve esasa uygun olarak davasından feragat etmiş olması karşısında bu beyan nedeniyle feragat başvurusu hakkında karar verilebilmesi için temyiz isteminin kabulü ile temyize konu Danıştay Altıncı Daire kararının bu nedenle bozulması gerektiği" yönündeki kanaat dile getirilmiştir.

feragat istemini dikkate almayarak söz konusu kararı onamıştır²². Yine Yüksek Mahkeme başka bir kararında; Ankara İli, Elmadağ İlçesi, ...ada ve ...parsel sayılı taşınmazlarda yapılan 1/5.000 ölçekli nazım imar planı değişikliğine karşı açılan davada İdare Mahkemesince davacının feragat istemi dikkate alınmaksızın verilen iptal kararında Danıştay da feragat istemini yerinde görmeyerek söz konusu iptal kararını onamıştır²³.

6100 sayılı HMK'nın yürürlüğe girdiği 01.10.2011 tarihinden sonraki Danıştay'ın imar planı değişikliklerine ilişkin açılan davalardaki feragat konusunun nasıl değerlendirildiğine baktığımızda da her dava konusu işlemin somut niteliğine göre karar verildiği görülmektedir. Örnek nitelikteki kararlardan birinde Yüksek Mahkeme; 1/1.000 ölçekli imar planı değişikliğinin iptali istemiyle açılan davada İdare Mahkemesince verilen iptal kararını davacının feragat isteminin dikkate alınmadığı gerekçesiyle bozmuştur²⁴. Başka bir Danıştay kararında; 11.04.2011 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca onaylanan Uludağ Milli Parkı 1. Gelişim Bölgesi 1/5.000 ölçekli koruma amaçlı nazım imar planı ile 1/1.000 ölçekli koruma amaçlı uygulama imar planı değişikliğinin iptali istemiyle açılan davada, dava devam ederken davacının davasından feragat istemini yerinde görmüş ve feragat nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir²⁵. Yine 1/5.000 ölçekli nazım imar planı değişikliğinin iptali istemiyle açılan başka bir davada Yüksek Mahkeme, mahkeme kaydına giren dilekçeyle davadan feragat edildiği ve davacı tarafından yasal şekle uygun olarak davadan feragat edilmesi karşısında feragat başvurusu nedeniyle dava hakkında idare mahkemesince yeniden bir karar verilmesi gerektiği belirtilerek feragat nedeniyle ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur²⁶.

Öte yandan; Danıştay'ın, imar planı değişikliğine ilişkin açılan davaların objektif nitelikte olması ve bu davalarda kamu yararının korunmasının amaçlandığı gerekçesiyle feragat istemini yerinde görmediği kararları da mevcuttur. Nitekim 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planında Orman ve Diğer Tarım Alanında kalan Bursa İli, Yenişehir İlçesi, Burcun Köyü sınırları içerisindeki bazı taşınmazların Çimento Üretim ve Depolama Tesis Alanına dönüştürülmesine ilişkin İl Genel Meclisi'nin 09.10.2008 gün ve

22 D. 6. D., 22.10.1998 tarih ve E. 1998/3967, K. 1998/4824 sayılı kararı (yayımlanmamıştır).

23 D. 6. D., 11.12.2009 tarih ve E. 2009/11934, K. 2009/11918 sayılı kararı (yayımlanmamıştır).

24 D. 6. D., 14.12.2011 tarih ve E. 2010/4203, K. 2011/5279 sayılı kararı (yayımlanmamıştır).

25 D. 6. D., 06.02.2012 tarih ve E. 2011/6341, K. 2012/424 sayılı kararı (yayımlanmamıştır); Benzer nitelikteki karar için bkz. D. 6. D., 23.10.2013 tarih ve E. 2013/6109, K. 2013/6043 sayılı kararı (yayımlanmamıştır).

26 D. 6. D., 11.02.2019 tarih ve E. 2016/4744, K. 2019/549 sayılı kararı (yayımlanmamıştır); Benzer nitelikteki karar için bkz. D. 6. D., 11.02.2019 tarih ve E. 2015/10882, K. 2019/548 sayılı kararı (yayımlanmamıştır).



2008/251 sayılı kararının iptali istemiyle açılan davada İdare Mahkemesince dava konusu işlemin iptali yolunda verilen karar sonucunda davacının davasından feragat istemi Yüksek Mahkemece; *(İdari yargıda iptal davası, kural olarak ilgililerin haklarını ve çıkarlarını korumanın yanında idarenin de hukuka uygun davranmasını gerçekleştirmeye yönelik davalardır. Bu özelliği ile iptal davalarının objektif ve soyut nitelikte bir dava türü olduğu teoride genel olarak ifade edilmekle birlikte, istisnai olarak, iptal davalarının subjektif ve somut nitelikte örneklerinin de olduğu uygulamada gözlenmektedir.*

Sadece davacının kişisel çıkarını ihlal eden somut, subjektif nitelikteki işlemlerin iptali istemiyle açılan davalarda hüküm verildikten sonra karar kesinleşmeden davanın herhangi bir aşamasında davacının davasından feragat etmesinin kabul edilmesi gerekir. Zira bu gibi olaylarda kamu menfaati değil bireysel menfaatin ihlali söz konusudur ve bireysel yararın olduğu hallerde ihlal edilen, kamunun yararı olmayıp bireyin yararı olduğundan kendi hukuku üzerinde mutlak tasarruf yetkisine sahip olan bireyin davasından feragatinde de herhangi bir kısıtlama düşünülemez.

İptal davalarında, feragatin söz konusu olduğu uyuşmazlık konusu olaylarda, kamu yararı ve bireysel yarar ölçütünün belirlenmesinden sonra feragat hakkında karar vermek yerinde olacaktır. Olayda davacının davayla ilişkisini iyi irdelemek gerekir. Örnelemek gerekir ise; davacı veya kurum ve kuruluşlar tarafından belde veya semt sakini sıfatıyla açılmış objektif nitelikteki bir iptal davasında kamu yararı ölçütü mutlak olduğundan yerel mahkemece verilen karardan sonra davacının davasından feragat etmesi düşünülemez.

Danıştay Altıncı Dairesince, inceleme konularına göre feragat konusu değerlendirilerek karar verilmektedir. Uyuşmazlık konularının içerik ve nitelendirilmelerine uygun olarak her davada davadan feragatin yukarıda belirlenen ölçütler esas alınmak suretiyle karara bağlanmasında hak ve hukuka uyarlık bulunduğu açıktır.

Olayda, dava konusu taşınmaza yönelik olarak yapılan imar planı değişikliğinin iptali istemiyle açılan davada imar planı değişikliğinin mevzuata aykırı olduğu sonucuna varılarak iptaline karar verildiği, objektif nitelik taşıyan bu dava sonucunda, idarenin hukuka aykırı işlem tesis ettiği saptanarak kamu yararının korunduğu anlaşıldığından, davada temyiz aşamasında feragat isteminde bulunulmasında kamu yararı bulunmadığı...²⁷” gerekçesiyle davadan feragat etme istemi kabul edilmeyerek temyize konu kararın esası incelenmiştir. Yine Samsun ili, Kavak ilçesi, Yaşardoğu Mahallesi, ... parsel sayılı taşınmazın “park alanı” olan işlevinin “konut alanına” çevrilmesine yönelik 1/5.000 ölçekli nazım imar plan tadilatı ile 1/1.000

27 D. 6. D., 26.03.2013 tarih ve E. 2010/10104, K. 2013/1990 sayılı kararı (yayımlanmamıştır).

ölçekli uygulama imar planı tadilatının kabulüne ilişkin 01.02.2013 tarih ve 18 sayılı belediye meclis kararının iptali istemiyle açılan davada; ilk derece mahkemesince davacının feragat istemi yerinde görülmeyerek (*dava konusu imar planının, planın açık alan sisteminde belirli konut bölgelerine hiyerarşik olarak yeşil alanlar önerdiği, değişikliğin ise bu genel kurguya aykırı içeriği nedeniyle plan ana kararlarına uygun olmadığı ve plan kararlarının sürekliliğini ve bütünlüğünü bozduğu, planın nüfus öngörülerini gözetmeden ve analiz etmeden parçacıl biçimde yeşil alanın dağıtılmasının planın teknik ve sosyal donatı dengesini bozacak nitelikte olduğu, plan değişikliğini zorunlu kılacak kamu yararı unsurları taşımadığı, Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğin 27. maddesinde yer alan “hizmet götürdüğü bölge içinde eşdeğer alan ayrılması” koşulunun karşılanmadığı, zira bütünsel bir park alanının hizmet alanı ve nüfusu değerlendirilmeden parça parça dağıtıldığı ve farklı bölgelerde farklı nüfusa hizmet götüreceği biçimde düzenlendiği, hizmet götürdüğü bölge içinde yapılmadığı, 4000m²lik park alanını küçülterek parkın niteliksel özelliklerini kısıtladığı, eşdeğerlik kriterini karşılamadığı, bu nedenle imar planı tadilatının yapılmasına ilişkin dava konusu belediye meclis kararında hukuka uygunluk bulunmadığı²⁸) gerekçesiyle verilen iptal kararının temyizi sonucunda Yüksek Mahkeme işbu kararda feragat istemini dikkate almaksızın ilk derece mahkemesi kararını onamıştır²⁹. Yine Yüksek Mahkeme, İstanbul İli, Eyüp İlçesi, Işıklar Köyü sınırlarında bulunan taşınmazlara ilişkin olarak, 15/12/2012 onay tarihli 1/5.000 ölçekli Işıklar ve İhsaniye Köyleri Nazım İmar Planına karşı yapılan itirazın zımnen reddine ilişkin işlem ile anılan planın köy sınırları dahilindeki taşınmazlara ilişkin kısımlarının iptali istemiyle açılan davada vermiş olduğu başka bir kararında açıkça, davacı Işıklar Köyü Tüzel Kişiliği adına Köy Muhtarı tarafından verilen dilekçe ile feragat isteminde bulunulmuş ise de, davacı yanca davadan feragat isteminde bulunulmasında kamu yararı bulunmadığı açıkça belirtilmek suretiyle feragat istemi yerinde görülmeyerek uyuşmazlığın esası incelenmiştir³⁰.*

Öte yandan Erzurum İli, Merkez, Yıldızkent Mahallesi, ... ada, ...parsel sayılı taşınmazlara ilişkin 1/1.000 ölçekli uygulama imar planı değişiklikleri yapılmasına yönelik işlemlerin iptali istemiyle açılan davada İdare Mahkemesi’nce³¹ verilen iptal kararının temyizi üzerine

28 Samsun 2. İdare Mahkemesinin 23/06/2014 tarih ve E:2013/356, K:2014/994 sayılı kararı” (yayımlanmamıştır).

29 D. 6. D., 06.02.2019 tarih ve E. 2014/10296, K. 2019/450 sayılı kararı (yayımlanmamıştır); Benzer nitelikteki karar için bkz. D. 6. D., 22.10.2018 tarih ve E. 2018/8024, K. 2018/8396 sayılı kararı (yayımlanmamıştır) .

30 D. 6. D., 17.10.2018 tarih ve E. 2018/1423, K. 2018/8167 sayılı kararı (yayımlanmamıştır).

31 Erzurum 2. İdare Mahkemesinin 07.03.2017 tarih ve E. 2016/966, K. 2017/854 sayılı kararı (yayımlanmamıştır) .



Yüksek Mahkeme, davacı tarafından yasal şekle uygun olarak davadan feragat edildiği ve davacının feragat başvurusu hakkında yeniden bir karar verilmesi gerektiği belirtilmek suretiyle İdare Mahkemesi kararını bozmuştur³². Yine Trabzon ili, Gazipaşa Mahallesi, ...ada, ... parsellerde yapılan 06/09/2007 tarih ve 298 sayılı 1/1.000 ölçekli imar planı değişikliğinin iptali istemiyle açılan başka bir davada İdare Mahkemesi³³ tarafından imar planı değişikliğinin iptali yönünde verilen kararın temyiz edilmesi sonucunda Danıştay 6. Dairesi 07/05/2010 tarih ve E:2009/8846, K:2010/4680 sayılı kararıyla İdare Mahkemesince davacının davasından feragat etme istemi yönündeki iradesinin göz önünde bulundurulması suretiyle yeniden bir karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle İdare Mahkemesi kararını bozmuştur. Bozma kararı sonrasında İdare Mahkemesince aynı kararında ısrar edilmesi üzerine ısrar-iptal kararının Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından incelenmesi neticesinde verilen kararda DİDDK; feragatin idari davaların nitelikleri dikkate alınarak ve idari dava türleriyle bağdaştığı ölçüde uygulanabileceğini, idari dava türlerinden olan iptal davalarının bireysel hakkı ihlal eden, somut, subjektif nitelikteki idari işlemlere veya ortada herhangi bir hak ihlali olmaksızın bireyin menfaat ilgisinin kurulabildiği (çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren) idari işlemlere karşı da açılabilirdiğini, bireysel hakların ihlaline dayanan iptal davalarında dava açan kişilerin herhangi bir kısıtlama olmaksızın davasından feragat edebileceğini ifade etmiştir. Öte yandan belde veya semt sakini sıfatıyla açılan iptal davalarında ise davanın açılmasındaki amaç da dikkate alındığında mahkemece verilen ve işlemin hukuka aykırı olduğunu belirleyen iptal veya yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlardan sonra davacının açtığı davadan feragat istemlerinin kabul edilmemesi gerektiğini, çünkü yapılan imar planı değişikliğinin bireysel hakkın ihlali yanında kamu yararını da ilgilendirdiğini vurgulamıştır. Bu sebeple objektif nitelik taşıyan imar planı değişikliğinin iptali istemiyle açılan dava sonucunda idarenin hukuka aykırı işleminin iptal edilmesi nedeniyle, iptal kararından sonra feragat isteminde bulunulmasında kamu yararı bulunmadığı gerekçesiyle İdare Mahkemesinin ısrar kararını oy çokluğuyla onamıştır³⁴. Söz konusu karara katılmayan ve bizim de görüşünü paylaştığımız üyeler ise, davadan feragatin idari yargıda görülen bütün davalarda uygulanabilmesinin

32 D. 6. D., 21.11.2018 tarih ve E. 2017/7049, K. 2018/9490 sayılı kararı (yayımlanmamıştır).

33 Trabzon İdare Mahkemesinin 29.04.2009 tarih ve E. 2008/589, K. 2010/4680 sayılı kararı (yayımlanmamıştır).

34 DİDDK., 03.04.2013 tarih ve E. 2010/3277, K. 2013/1189 sayılı kararı (yayımlanmamıştır); Benzer nitelikteki karar için bkz. DİDDK., 03.04.2013 tarih ve E. 2011/773, K. 2013/1190 sayılı kararı (yayımlanmamıştır).

mümkün olduğu ve bu hakkın yorum yoluyla kısıtlanma olanağının bulunmadığını belirtmişlerdir. Zira kanuni şekle ve esasa uygun olarak davadan feragat edilmiş olması nedeniyle ısrar kararının bozulması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Davanın her aşamasında davadan feragat edilebilir. Dolayısıyla davanın temyizi aşamasında da davadan feragat edilmesi mümkündür. Ancak Danıştay eski kararlarında temyiz aşamasında yapılan feragati, ilk derece mahkemesi kararının bozulmasını gerektirmediğini, ilk derece mahkemesi kararı üzerinde herhangi bir etki yaratmadığını, dolayısıyla salt feragatin bozma nedeni olmadığı yönünde karar verdiği gibi³⁵, temyiz aşamasında feragatin sadece temyiz isteminden vazgeçme olarak kabul edilmesi yönünde karar da vermiştir³⁶. Bütün bunların yanında Danıştay içtihatlarında genel olarak temyiz aşamasında yapılan feragat istemi bozma nedeni sayılmıştır. Nitekim İstanbul İli, Ataköy II. kısım, ...pafta, ...ada, ..kısım, ...pafta, ...ada, ...parşel sayılı taşınmazlarda 1/1.000 ölçekli uygulama imar planı değişikliği yapılmasına ilişkin Bakırköy Belediye Meclisinin 19.4.1990 tarih ve 46 sayılı kararı ile bu kararın onaylanmasına ilişkin İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisinin 21.5.1991 tarih ve 735 sayılı kararının iptalleri istemiyle açılan davada İdare Mahkemesince verilen iptal kararı temyiz edilmiştir. Söz konusu kararın temyizi sonucunda, Danıştay 6. Dairesinin 07.04.1994 tarih ve E:1994/817 ve K:1994/1182 sayılı kararıyla davacıların, davadan feragat etmiş olmaları dikkate alınarak bozulmuş olmasına rağmen İdare Mahkemesi temyiz aşamasında davadan feragat olamayacağı gerekçesiyle bozma kararına uymamış ve ilk iptal kararında ısrar etmiştir. Bunun üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu; temyiz aşamasında da davadan feragat edilebileceğinin kabul edildiğini, mülga HUMK'un 91 ve devamı maddeleri uyarınca feragatin kesin bir hükmün hukuki sonuçlarını doğurduğunu belirtmiştir. Bu sebeple İdare Mahkemesince feragat istemine yönelik davacının dilekçesi dikkate alınarak karar verilmesi gerekirken, bozma kararına uyulmayarak önceki iptal kararında ısrar edilmesinde hukuki isabet görülmediği gerekçesiyle İdare Mahkemesi kararını bozmuştur³⁷.

Ayrıca İstanbul İli, Bağcılar İlçesi, Dağ Yolu Altı Mevkii, ...pafta, ...parşel sayılı taşınmazı kapsayan alanda yapılan 15.9.2008 onay tarihli 1/1.000 ölçekli Bağcılar Uygulama İmar Planı ile bu plana dayanılarak yapılan imar uygulamasının iptali istemiyle açılan davada İdare Mahkemesince

35 D. 3. D., 30.01.1986 tarih ve E. 1985/57, K. 1986/298 sayılı kararı; DD., S. 64-65, s. 109.

36 D. 10. D., 26.02.1992 tarih ve E. 1990/4242, K. 1992/696, (KARAVELİOĞLU, Celal, **Açıklama ve En Son İçtihatlarla İdari Yargılama Usulü Kanunu**, C. II, 1993, s. 751).

37 DİDDGK., 21.06.1996 tarih ve E. 1994/868, K. 1996/389 sayılı kararı (yayımlanmamıştır).



verilen iptal kararının temyizi üzerine Danıştay aşamasında verilen feragat dilekçesi sonucunda, yasal şekle uygun olarak davadan feragat edilmesi karşısında feragat başvurusu hakkında idare mahkemesince yeniden bir karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle söz konusu kararı bozmuştur³⁸. Zira Yüksek Mahkeme kararlarında da genel olarak anlaşıldığı üzere, açılan bir davada davanın her aşamasında davadan feragat mümkün olabilir.

Danıştay'ın feragat konusundaki kararlarında görüldüğü üzere, feragate ilişkin herhangi bir içtihat birliği olmayıp, her dava konusu olayın özelliğine göre feragat istemleri değerlendirilmiştir. Ancak Yüksek Mahkeme'nin ağırlık basan görüşü, düzenleyici işlem olan ve kamu yararını ilgilendiren imar planı/değişikliklerine karşı açılan davalarda mahkemelerin dava konusu imar planı/değişikliğinin, keşif sonucunda bilirkişi raporu ile hukuka aykırılığının tespit edilmesi ya da yürütmesinin durdurulması ve iptali gibi, imar planı/değişikliğinin hukuka aykırılığını tespit etme noktasında herhangi bir irade beyanı söz konusu olmadan davacının davasından feragat edebileceğini; ancak imar planı/değişikliğinin hukuka aykırılığı tespit edildikten sonra (bilirkişi raporu, yürütmenin durdurulması ve iptal kararı ile) ise davadan feragatin kabul edilmeyeceği yönündedir. Başka bir deyişle Yüksek Mahkeme, feragatin HMK'nın (mülga HUMK) idari yargının bünyesine uyduğu oranda uygulanacağını, idari yargının bünyesine uymadığı durumlarda uygulanmayacağı görüşündedir. Danıştay'ın bu görüşüne katılmak mümkün değildir. İYUK'ta feragat kurumu düzenlenmediğinden dolayı söz konusu Kanun'un 31. maddesinin yollamada bulunması ile HMK'nın feragat müessesesi idari yargıda uygulanmaktadır. Anılan Kanun hükmünün idari yargının bünyesine uyduğu oranda uygulanması gerektiği yönündeki Yüksek Mahkemenin yaklaşımı kanımızca isabetli değildir. Çünkü dava açma hakkının olduğu yerde davadan feragat etme hakkı da olmalıdır. Nitekim 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun feragatin mahkemenin kabul şartına bağlanamayacağı düzenlemesi karşısında bir yüksek mahkeme olan Danıştay'ın da koşulsuz feragat istemini karara bağlaması gerekir. Ayrıca imar planı/değişikliklerinin iptali istemiyle dava açılabilmesi için kişilerin menfaatlerinin ihlal edilmesi yeterli görülmüş olup, başkaca herhangi bir şart da öngörülmemiştir.

38 D. 6. D., 02.07.2013 tarih ve E. 2012/3915, K. 2013/4615 sayılı kararı (yayımlanmamıştır); Benzer nitelikteki karar için bkz. D. 6. D., 26.09.2018 tarih ve E. 2016/3234, K. 2018/7072 sayılı kararı, "...davacı vekili tarafından verilen ve Kocaeli 2. İdare Mahkemesi kayıtlarına 23.03.2018 tarihinde giren dilekçeyle temyizden ve davadan feragat edildiği... davacı vekili tarafından yasal şekle uygun olarak davadan feragat edildiğinden İdare Mahkemesince dava hakkında yeniden bir karar verilmesi gerektiği..." (yayımlanmamıştır).

Feragate ilişkin herhangi bir şart öngörülmemesine rağmen her hakkın kullanımında olduğu gibi feragat hakkının da kötüye kullanıldığı mahkemelerce tespiti durumlarında feragat istemlerinin şüphesiz kabul edilmemesi gerekir. Zira bir hakkın kötüye kullanılmasını ne kanun ne de mahkemeler himaye eder.

Burada aklımıza feragatten feragat edilebilir mi sorusu gelebilir. Feragat tek taraflı ve davayı kesin olarak sonuçlandıran bir irade açıklaması olup, davacının davadan feragati mahkemenin kabul şartına bağlı değildir. Bu bağlamda, mahkemenin feragat nedeniyle karar verilmesine yer olmadığı kararı kanımızca açıklayıcı bir sonuç doğurmakta olup, bir defa feragat edildiye söz konusu feragatten feragat edilmesi de söz konusu olmaz. Zira tek taraflı irade açıklaması olan feragat herhangi bir kabul şartına bağlı olmaksızın feragat iradesi beyan edildiği andan itibaren doğrudan doğruya hüküm ve sonuç ifade eder.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Davadan feragat edilmesi demek, davacının dava konusu istem sonucundan tamamen veya kısmen vazgeçmesi demektir. Feragat, davayı kesin olarak sonuçlandırır. Ancak İYUK'ta feragat düzenlenmediği için İYUK'un 31. maddesi uyarınca HMK'ya atıf yapılmış olup, HMK düzenlemeleri de bu atıf doğrultusunda idari yargıda uygulanmaktadır. Ancak feragat konusunda Danıştay kararlarında bir içtihat birliği sağlanmış değildir. Zira Yüksek Mahkeme feragatin idari yargının bünyesine uyduğu oranda uygulanacağını kararlarında vurgulamıştır. Yüksek Mahkeme HUMK değişikliği öncesi kararlarında, imar planı/değişikliği işlemlerine karşı açılan davaların yalnızca davacının şahsını değil, aynı zamanda kamuyu ilgilendirmesi sebebiyle feragat istemleri kabul edilmemekte idi. Yüksek Mahkemenin HUMK değişikliği sonrası son dönem kararları ile dava konusu edilen imar planı/değişikliğinin hukuka aykırılığı saptanıncaya kadar (yürütmenin durdurulması kabul kararı ya da iptal kararı verilinceye kadar) yapılan feragat istemleri kabul edilmekte; ancak imar planı/değişikliğinin yürütmenin durdurulması kabul veya iptal kararı gibi hukuka aykırılığının tespiti sonucunda yapılan feragat istemleri kabul edilmemektedir.

İmar planı/değişikliği konusunda Yüksek Mahkemenin feragat hakkındaki kararları da dikkat çekicidir. Feragat hakkındaki kararlarında bir içtihat birliği sağlanmış değildir. Zira imar planı/değişikliğine ilişkin bir kısım davalarda feragat istemlerini dikkate almak suretiyle karar verirken, bir kısım davalarda feragat istemlerini dikkate almamaktadır. Ancak Danıştay'ın feragat konusundaki ağırlık basan görüşü feragatin idari davaların niteliği dikkate alınarak ve idari dava türleriyle bağdaştığı



ölçüde uygulanabileceğidir. Zira imar planı/değişikliğinin iptali istemiyle açılan davalarda yürütmenin durdurulması istemi kabul ve iptal kararı verilmesinden sonraki aşamada feragat istemlerinin kabul edilemeyeceğidir. Çünkü bu aşamada imar planı/değişikliğinin objektiflik niteliği ile kamu yararının sağlanmasının amaçlanması nedeniyle hukuka aykırı olduğu saptanan davadan feragat edilmesinde kamu yararı bulunmadığı gerekçesidir. Kanımızca feragat ilişkin Yüksek Mahkeme görüşü isabetli değildir. Zira dava açmak bir hak olduğuna göre davadan feragat etmek de bir haktır ve bu hakkın kullanımı mahkemelerce kısıtlanmamalıdır. Ayrıca 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile getirilen ve işbu Kanun'da ifade edilen "*feragatin, mahkemelerin kabul şartına bağlanamayacağı*" yönündeki yoruma yer bırakmayan yeni ve açık düzenleme hükmü uyarınca feragat mahkemelerin kabul şartına bağlanamaz. Dolayısıyla bir mahkeme olan Danıştay'ın da feragat istemlerini koşulsuz dikkate alması gerekir. Zira 6100 sayılı Kanun'daki feragat hükümlerinin farklı uygulanması idari mahkemelerin iradesinin kanun koyucunun iradesinin üzerine çıkması anlamını taşır. Dolayısıyla idari yargının bünyesine uygun olmadığı gerekçesiyle, Yüksek Mahkemenin ve idari yargı yerlerinin feragat istemlerini reddetmesi Kanuna açıkça aykırılık teşkil eder. Zira söz konusu Kanuna aykırılığın giderilmesini sağlamak için Kanımızca feragat konusunda idari yargıya özgü ayrı bir düzenleme yapılmalıdır.

Feragat kurumunun kötüye kullanıldığının mahkemelerce tespit edilmesi durumunda feragat istemleri şüphesiz dikkate alınmamalıdır. Çünkü evrensel hukuk kaidesi olan bir hakkın kötüye kullanımını ne hukuk düzeni ne de mahkemeler himaye eder. Bunun yanında feragat istemi herhangi bir zorlama olmaksızın özgür iradeyle gerçekleşmelidir. Feragatin serbest iradeyle yapılıp yapılmadığının mahkemelerce her somut olaya özgü olarak etraflıca incelenmesi ve açık ve örtülü tehdit veya zorlamayla yapılan ve/veya yaptırılan feragat istemlerinin geçersiz sayılması gerekir.

KAYNAKLAR

ALANGOYA Yavuz, YILDIRIM Mustafa Kemal, YILDIRIM Deren N., **Medeni Usul Hukuku Esasları**, 6. Baskı, İstanbul 2006.

BERG Jessica Wilen, Understanding Waiver, **Houston Law Review**, 2003, 40-2. (<http://www.scholarlycommons.law.case.edu>).

ÇAKMAK, Münci, “*İdari Yargıda Davadan Feragat*”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 53, S. 1, Y. 2004.

DURŞUN Hasan, **Vergi Uyuşmazlıklarından Doğan Davalarda Feragat ve Kabul**, Devlet Planlama Teşkilatı İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara, Eylül 2008.

ERKUT Celal, *İdari Yargının Yeniden Yapılandırılmasında Yargılama Hukuku Kurallarının Etkinleştirilmesi Sorunu*, **İdari Yargının Yeniden Yapılandırılması ve Karşılaştırmalı İdari Yargılama Usulü, Sempozyum**, Ankara, 11-12 Mayıs 2001, 133. Yıl, Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları, No: 63, Ankara 2003.

GÖZÜBÜYÜK, Şeref – TAN, Turgut, **İdari Yargılama Usulü**, Birinci Bası, Turhan Kitabevi.

GÜNDAY Metin, *Hukuk Usulü Muhakeme Kanunu Hüükümlerinin İdari Yargıda Uygulanma Alanı*, **İdari Yargının Yeniden Yapılandırılması ve Karşılaştırmalı İdari Yargılama Usulü**, Sempozyum, Ankara, 11-12 Mayıs 2001, 133. Yıl, Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları, No: 63, Ankara 2003.

KARAGÖZOĞLU H. Fevzi, **Danıştay Yargılama Usulünde Feragat ve Kabul**, Fon Matbaası, Ankara, 1975.

KARAVELİOĞLU, Celal, **Açıklama ve En Son İçtihatlarla İdari Yargılama Usulü Kanunu**, C. II, 1993.

KURU Baki, ARSLAN Ramazan, YILMAZ Ejder: **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, Genişletilmiş 17. Baskı, Ankara, 2006.

KURU Baki, **Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt: III**, 4. Baskı, Sevinç Yayınları, Ankara, 1982.

ODYAKMAZ Zehra, *İdari Yargı ile İlgili Öneriler*, **İdari Yargının Yeniden Yapılandırılması ve Karşılaştırmalı İdari Yargılama Usulü, Sempozyum**, Ankara, 11-12 Mayıs 2001, 133. Yıl, Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları, No: 63, Ankara 2003.

TAN Turgut: **İdare Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, Eylül 2011.

YASİN, Melikşah, “*İdari Yargılama Usulünde Davadan Feragat ve Davayı Kabul*”, **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VIII, S. 3-4, 2004.

(<http://www.sozluk.adalet.gov.tr>.)

(<http://anayasa.gov.tr>).

(www.mevzuat.gov.tr).

(<http://www.scholarlycommons.law.case.edu>).